

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

Przedmiotem rozprawy jest Zaangażowanie państw i instytucji Unii Europejskiej w proces ochrony Strefy Czarnobylskiej. Przedstawiony temat stanowi niezwykle istotny element kształtowania polityki i stosunków międzynarodowych na unikalnej płaszczyźnie jaką jest bezpieczeństwo jądrowe i radiologiczne. W dobie zróżnicowanych form prowadzenia polityki w skali międzynarodowej, jej wymiar na płaszczyźnie wspólnego działania wobec skutków katastrof nuklearnych staje się niecodziennym, jednak cennym elementem.

Głównym celem pracy było przedstawienie stopnia i charakteru zaangażowania państw oraz instytucji Unii Europejskiej w proces ochrony Czarnobylskiej Strefy Wykluczenia. Realizacji tego celu służyła analiza współpracy ZSRR z państwami zachodnimi po katastrofie, ocena aktualnej sytuacji Strefy w kontekście agresji Federacji Rosyjskiej i jej warunków radiologicznych, badanie wsparcia udzielanego przez państwa i instytucje UE oraz zaangażowania Ukrainy we współpracę międzynarodową, analiza działań związanych z całkowitym demontażem obiektu, a także ocena zasadności wspierania rozwoju odnawialnych źródeł energii, reaktorów SMR i turystyki na terenie Strefy.

W ramach pracy sformułowano problem główny: w jaki sposób państwa i instytucje Unii Europejskiej wspierają proces ochrony i rozwoju Czarnobylskiej Strefy Wykluczenia? Dla jego uszczegółowienia postawiono pytania badawcze dotyczące: możliwości prowadzenia działań międzynarodowych w Strefie w warunkach agresji Federacji Rosyjskiej i zagrożenia radiologicznego, współpracy ZSRR z państwami i instytucjami zachodnimi po katastrofie w Czarnobylu, wykorzystania wsparcia udzielanego przez UE i partnerów zachodnich, zaangażowania Ukrainy w międzynarodową współpracę, działań związanych z procesem całkowitego demontażu obiektu oraz perspektyw rozwoju odnawialnych źródeł energii, reaktorów SMR i turystyki na terenie Czarnobylskiej Strefy Wykluczenia.

Na potrzeby realizacji celu pracy sformułowano hipotezę główną zakładającą, że wsparcie państw i instytucji Unii Europejskiej stanowi istotny czynnik warunkujący bezpieczeństwo oraz rozwój Czarnobylskiej Strefy Wykluczenia. Hipotezy szczegółowe dotyczyły wpływu agresji Federacji Rosyjskiej na możliwości prowadzenia działań międzynarodowych w Strefie, znaczenia współpracy Ukrainy z partnerami zagranicznymi w procesie ochrony i demontażu obiektów elektrowni, roli wsparcia finansowego i eksperckiego państw oraz instytucji UE, możliwości rozwoju odnawialnych źródeł energii, reaktorów SMR i turystyki na terenie Strefy, a także charakteru współpracy ZSRR z państwami zachodnimi bezpośrednio po katastrofie w Czarnobylu.

W procesie badawczym zastosowano jakościowe metody badawcze, obejmujące obserwacje terenowe oraz wywiady kwestionariuszowe. Badania terenowe przeprowadzono na obszarze Czarnobylskiej Strefy Wykluczenia oraz Ignalińskiej Elektrowni Jądrowej. Wywiady zrealizowano z ekspertami, przedstawicielami środowisk naukowych i medycznych oraz osobami uczestniczącymi w działaniach prowadzonych po katastrofie w Czarnobylu we współpracy z władzami ZSRR.

Przeprowadzone badania wykazały, że ochrona Czarnobylskiej Strefy Wykluczenia jest złożonym i długotrwałym procesem, którego realizacja wymaga stałego zaangażowania społeczności międzynarodowej. Analiza potwierdziła, że mechanizmy wsparcia rozwijane od czasu katastrofy w 1986 r. podlegały stopniowym zmianom, dostosowując się do nowych wyzwań politycznych, technicznych i środowiskowych. Wyniki badań wskazują również, że elektrownia w Czarnobylu pozostaje obiektem o istotnym znaczeniu dla bezpieczeństwa Ukrainy i bezpieczeństwa międzynarodowego. Pomimo upływu niemal czterech dekad od katastrofy, obszar ten nadal wymaga szerokiej współpracy międzynarodowej w celu zapewnienia jego długoterminowego bezpieczeństwa oraz ograniczenia potencjalnych zagrożeń dla ludzi i środowiska.

Wkład rozprawy w dyscyplinę nauk o polityce i administracji polega na identyfikacji oraz analizie mechanizmów współpracy międzynarodowej wykorzystywanych w procesie ochrony i zarządzania obszarem dotkniętym skutkami katastrofy nuklearnej. Przeprowadzone badania pozwoliły na ukazanie form zaangażowania państw, organizacji międzynarodowych i instytucji ponadnarodowych w działania realizowane na terenie Czarnobylskiej Strefy Wykluczenia. Uzyskane wyniki poszerzają wiedzę dotyczącą międzynarodowej polityki bezpieczeństwa jądrowego oraz współpracy wielostronnej w sytuacjach kryzysowych o charakterze transgranicznym. Wnioski płynące z badań mogą stanowić punkt odniesienia dla dalszych analiz dotyczących bezpieczeństwa energetycznego i jądrowego, w tym także w kontekście rozwoju energetyki jądrowej w Polsce.

Słowa kluczowe: Czarnobylska Strefa Wykluczenia, bezpieczeństwo jądrowe, bezpieczeństwo radiologiczne, Unia Europejska, współpraca międzynarodowa, polityka bezpieczeństwa, katastrofa czarnobylska, Ukraina.

Keywords: Chernobyl Exclusion Zone, nuclear security, radiological safety, European Union, international cooperation, security policy, Chernobyl disaster, Ukraine.